

N r 505.

Av herr **Barnekow m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 172, med förslag till hushållningssällskapens organisation och verksamhet.*

I proposition nr 172 har Kungl. Maj:t underställt riksdagens prövning nya riktlinjer för hushållningssällskapens organisation och verksamhet. I anslutning härtill vilja vi framhålla följande.

Frågan om gränsdragningen mellan hushållningssällskapen och egnahemsnämnderna har varit och är föremål för delade meningar. 1936 års egnahemsutredning föreslog att alla de åtgärder, som hade med iordningställandet av ett jordbruk att göra, borde anförtros åt egnahemsnämnderna, under det att allt som rörde den löpande driften och produktionen borde anförtros åt hushållningssällskapen. I proposition nr 236 till 1939 års riksdag angående ändrade grunder för egnahemsverksamheten förklarade statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att bidragsverksamheten för förstärkning av ofullständiga jordbruk var så intimt sammankopplad med hushållningssällskapen, att han åtminstone i dåvarande läge icke kunde föreslå en överflyttning av dessa uppgifter till egnahemsnämnderna. Statsrådet ville i varje fall avvakta erfarenheten av egnahemsverksamhetens omläggning samt utredningen om hushållningssällskapens omorganisation.

I sitt av riksdagen i förevarande delar godkända utlåtande nr 83 i anledning av ovannämnda proposition uttalade jordbruksutskottet, att fördelarna med en fullständig överflyttning av verksamheten för förstärkning av ofullständiga jordbruk på egnahemsorganen vore ovedersägliga med hänsyn till därigenom ökade möjligheter till ett enhetligt bedömande av ifrågakommande förstärkningsåtgärder. Den verksamhetsgren, som nu ställdes utanför egnahemsorganisationen, torde enligt utskottet jämväl utgöra den kanske viktigaste inom egnahemsverksamheten. Den förebådade utredningen rörande hushållningssällskapens omorganisation borde emellertid avvaktas, innan några mera avsevärda ändringar vidtoges med avseende på sällskapens verksamhetsområden. Utskottet betraktade sålunda den av utskottet tillstyrkta organisationen närmast som ett provisorium.

I förevarande proposition har statsrådet intagit den ståndpunkten, att förmedlingen av statsunderstödet till grundförbättringsåtgärder bör även i fortsättningen handhas av hushållningssällskapen. Som skäl härför åbe-

ropas bl. a., att allmänheten vant sig vid att vända sig till hushållningssällskapen i frågor av hithörande natur och att skäl till erinringar mot sällskapens sätt att fullfölja sina uppgifter icke föreligga.

Enligt vår mening kunna vägande skäl anföras för båda de alternativ, som i detta fall varit under diskussion. Då alla äro ense om att ett samarbete under alla förhållanden blir nödvändigt mellan egnahemsnämnderna och hushållningssällskapen, synes man vid ett slutgiltigt ståndpunktstagande inte kunna bortse ifrån huru detta samarbete blir utformat. Detta samarbete synes för övrigt böra omfatta även övriga organ och tjänstemän, som ha med de frågors behandling att göra, varom här är fråga. Statsrådet anvisar emellertid inga bestämda vägar för detta samarbete, utan räknar med att det skall kunna ordnas lokalt alltefter de olika förhållanden, som råda, och de vägar, som den framtida utvecklingen anvisar. Statsrådet betonar särskilt, att landshövdingarna böra kunna medverka till en tillfredsställande ordning i detta fall. Med hänsyn till den avgörande betydelse, som detta samarbete har, blir det enligt vår mening nödvändigt att på ett klarare och för alla parter förpliktande sätt dra upp riktlinjerna för det samma.

Beträffande statsunderstödet till jordbrukets ekonomibyggnader synes det emellertid redan nu stå klart, att detta bör förmedlas genom egnahemsnämnderna. Dessa nämnder fördela lån och bidrag till övriga byggnader. De ha förvärvat en betydande erfarenhet på detta område och ha i vissa fall den expertis, som behövs. I övrigt är det LBF, som anställt byggnadsexpertisen. Hushållningssällskapen ha inga tjänstemän för denna speciella verksamhet och ha endast försöksvis i ett par landsändar sysslat därmed. De skäl, som kunna tala för att hushållningssällskapen behålla den verksamhet som rör jordförbättringar, kunna enligt vår mening ej åberopas för deras förmedling av understöd till ekonomibyggnader. Vi anse därför, att denna verksamhet bör anförtros åt egnahemsnämnderna.

Enligt föreliggande förslag skola de konsulenter, som leda Jordbrukarungdomens förbunds klubbverksamhet, anställas av hushållningssällskapen, som skola övertaga ledningen av denna verksamhet. I övrigt förutsättes att J. U. F. skall fortsätta sitt arbete och behålla sin frivilliga karaktär. Vi vilja starkt understryka önskvärdheten av att så kommer att ske.

För att detta skall bliva fallet kräves dock att J. U. F. även i fortsättningen erhåller erforderligt statsanslag, så att förbundet kan upprätthålla en effektiv centralorganisation. Av vikt är vidare att ett ordnat samarbete kommer till stånd mellan hushållningssällskapen och denna centralorganisation för verksamhetens planläggning och fortsatta utveckling.

Av mycket stor betydelse har J. U. F:s hushållsundervisning för yngre kvinnlig ungdom varit i de län, där denna fått en mera avsevärd omfattning. Statsrådet har nu föreslagit att denna verksamhet skall övertagas av

hushållningssällskapens hemkonsulenter och avvisar därför tanken på att anställa särskilda kvinnliga ungdomskonsulenter. Enligt vår mening blir det inte möjligt för hemkonsulenterna att ägna så mycken tid åt denna verksamhet, att den kan upprätthållas i önskvärd omfattning. Ännu omöjligare torde det bli att få en dylik verksamhet till stånd i de län, där den ännu saknas. Då det f. n. knappast kan finnas någon fråga av större betydelse för landsbygden än att den uppväxande kvinnliga ungdomen kan intresseras för att stanna kvar på landet och bli förtrogen med dess arbetsuppgifter, vilja vi föreslå, att riksdagen uttalar sig för att kvinnliga ungdomskonsulenter måtte anställas inom hushållningssällskapen för att i samarbete med J. U. F. taga ledningen av arbetet bland den kvinnliga ungdomen.

På s. 54 i propositionen återgives hushållningssällskapsutredningens uttalande, »att ett intimt samarbete på *partipolitiskt neutral grund* (kurs. av oss) mellan föreningarna och hushållningssällskapen vore såväl i fråga om ungdomsverksamheten som beträffande andra hushållningssällskapens uppgifter önskvärt». Detta uttalande bör understrykas såväl i dess restriktiva som i dess positiva del. Emellertid förekomma i propositionen några uttalanden, som enligt vår mening kunna giva anledning till missförstånd. På s. 53 angivas förutom J. U. F. även S. L. U. och S. L. S. såsom organisationer, vilka bedriva en omfattande tävlingsverksamhet. I fortsättningen begagnas i flera olika sammanhang beteckningen »ungdomsorganisationerna» utan närmare specificering. Sålunda heter det på s. 57 i departementschefens egen framställning: »Sällskapens tjänstemän böra därför i den mån så är möjligt i olika avseenden biträda ungdomsorganisationerna». På s. 69 återgives ett remissyttrande från S. L. U., i vilket framhålles, att studiecirkelverksamheten borde kunna påräkna fria föreläsningar av hushållningssällskapens tjänstemän. Föreskrift härom borde enligt S. L. U. intagas i reglementet för den allmänna statsunderstödda undervisnings- och upplysningsverksamheten. Med anledning härav uttalar departementschefen på s. 70 följande: »Med hänsyn till den ställning hushållningssällskapen intaga till den praktiska ungdomsverksamheten bör vidare särskilt arvode icke utgå till befattningshavare vid hushållningssällskap eller lantbruksundervisningsanstalt för föredrag eller medverkan vid kurs, anordnad av ungdomsorganisation på lanthushållningens område». Naturligtvis är det inte statsrådets mening att det skall åligga hushållningssällskapens tjänstemän att resa ut till politiska ungdomsorganisationer och hålla föredrag. Skrivsättet hör dock på denna punkt vara otvetydigt.

Enligt framställning i propositionen på s. 128—129 går statsrådet i princip in för att statsbidraget till den officiella kontrollen av nötkreaturens avkastning och foderförbrukning skall successivt avvecklas. Som motiv härför anföres, »att den officiella kontrollen är en viktig förutsättning för försäljning av avelsdjur, varför det ligger i den enskilde avelsdjursuppfödarens

intresse ur privatekonomisk synpunkt att hava sin besättning ansluten till dylik kontroll». Häremot kan genmålås, att denna kontroll kommer att bli mångdubbelt dyrare per djur räknat vid små gårdar än vid större jordbruk. För dem som redan ha en god avelsbesättning bleve det kanske ändå möjligt att stå kvar, även om besättningen är liten, ehuru det blir betungande. Det väsentliga är emellertid, att man praktiskt taget utesluter de mindre jordbrukarna från att genom ett långvarigt arbete skapa en avelsbesättning. Resultatet blir, att det mest lönande, det mest intressanta och eggande arbetet på nötkreatursskötselns område monopoliseras för det större jordbruket och för dem i övrigt, som genom statens stöd nått den ställning, att de nu kunna sälja avelsdjur. Detta blir en orättvisa, ej blott mellan olika jordbrukare utan även mellan olika bygder. I de bygder, där man ännu inte hunnit fram till en effektiv nötkreatursskötsel, klippes framstegsarbetet av. De där boende lantbrukarna bli hänvisade till att allt framgent köpa sina avelsdjur från annat håll.

Det är viktigt att den enskilda kontrollen utvecklas och understödjes, så att de mindre jordbrukare, som sakna intresse för avelsarbetet, i övervägande grad ansluta sig till denna billigare kontrollform. Men det måste enligt vår mening ordnas så, att de mindre jordbrukare, som vilja ägna sig åt avelsarbete, få möjlighet att vara med i den officiella kontrollen. Detta är ett intresse inte bara för dem själva utan även för den bygd, i vilken de arbeta. Ett omfattande och på bred front bedrivet avelsarbete är nämligen ett intresse för jordbruket som helhet betraktat. I en tid, då statsmakterna synas vara beredda att offra stora summor på att hjälpa upp och rationalisera det mindre jordbruket, kan det ej ens från snävt statsfinansiell synpunkt vara riktigt att draga in statsbidragen för den officiella nötkreaturskontrollen. Vi vilja därför yrka på att riksdagen uttalar sig för att anslag för densamma bibehållas och så fördelas, att mindre brukare, som visa sig vilja bedriva avelsarbete, ej stängas från deltagande i den offentliga kontrollen.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 172 måtte beakta i denna motion framförda synpunkter.

Stockholm i mars 1944.

R. Barnekow.

Oscar Carlström.

A. Danielsson.

O. E. Sandberg.

Wald. Svensson.

Rudolf Boman.

And. Stjärne.

Axel Nilsson.

Per A. Johnsson
i Kastanjegården.